

## Előfizetési díj.

|                                          |              |
|------------------------------------------|--------------|
| Vidére postán vagy helyben házhoz hordva |              |
| Égész évre                               | 15 frt.      |
| Félévre                                  | 8 frt.       |
| Negyedévre                               | 4 frt.       |
| Egy óra helyben                          | 1 frt 50 kr. |

Egyes szám ára 7 kr.

Megjeli minden nap, az ünnepek kivételével.

## Szerkesztői szállítás:

Főter 4-ik szám havá a lap szellemi részét illető közlemények czimzandók.

## POLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI NAPI LAP.

## AZ ÉRTÉKESBBI CZIKKEK DIJAZTATNAK.

Kéziratok nem adnak vissza.

## Kiadó-hivatal:

Stein János könyvkereskedése, havá az előfizetések és hirdetések küldendők.

## Hirdetési díjak:

Hatszór használt garmond sor vagy annak tere 6 kr. Bélyegjírás minden hirdetés után 30 kr. Nagyobb és gyakoribb hirdetéseknek külön kedvezményt is nyújt a kiadóhivatal.

## Hirdetéseket fölvesznek:

Bécsben: Oppel Alajos (Wollzeile 22.) Haasenstein et Vogler (Wallfischgasse 10.) Rud. Messe Publicistische Bureau Budapest: Haasenstein et Vogler hirdetés. Könyv. rodu Braun Ede hirdetményi ügynöksége, József utca 10. sz. 1. emelet

## Nyitási czikk

garmond sora után 25 kr. fizetendő.

## ELŐFIZETÉSI FELHÍVÁS.

## „KELET”

politikai és közgazdasági napilap

1875. utolsó negyedére.

## A „Kelet” előfizetési ára:

|            |              |
|------------|--------------|
| Félévre    | 8 frt.       |
| Negyedévre | 4 frt.       |
| Egy óra    | 1 frt 50 kr. |

Egyes szám ára 7 kr.

Megrendelések legcélszerűbben postai utvánnyal alólírt könyvkereskedésbe küldendők.

Nolcz egyszerre beküldött előfizetés után tizedpéldánnyal szolgálunk.

## STEIN JÁNOS,

a „Kelet” kiadója.

## Egyetemünk.

(5 §.) Nem lehet nekünk rossz néven venni, a mi, erdélyi-részek, kiváló előszeretettel gondolunk a mi kolozsvári tudományegyetemünkre; akár, ha azt nézzük, hogy mily régi aspiratio teltek be az erdélyi észeknek, midőn — most mult három év — elvégre megnyílt a második magyar egyetem, itt mi közöttünk, szegényes szágrészünk amugyis szellemi központjában, — könnyebb alkalmat szolgáltatván, egy anyagilag kevésbé módosabb fiaink is a legmagassabb szakképzettséget, itt köze tűzhelyünkhöz, elnyerhessék; akár ha azt, hogy ezáltal — legalább a jövőre nézve — egy oly szellemi verseny alapja vetített meg, a budapesti és a kolozsvári egyetem között, mely a magyar tudományosság magasabb-rangú és önálló fejlődésének kitérő nyithatja meg, — s akár, ha azt, hogy a még egészen ifjú intézetnek, e rövid idő alatt is, oly próbákat kellett — min felnyúlól, mind alulról — kiállnia, melyk már magukban elég erős indokokat szolgáltatnak arra, hogy megkérdezzük: mely nem csak hogy a miénk, hanem amellet a külső támogatás oly mértékig szorult, melyet — hogy virulhas-

son, feladatának megfelelően — csak valamennyi tényező együttes közreműködése biztosíthat számára.

Egyelőleg természetesen csak szerény formában indult meg ez intézet; mind az idő sokkal rövidebb, mind az ország anyagi tehetsége sokkal csekélyebb vala, hogysem egy ily nagy apparatussal járó intézmény rögtönösen teljes fejlettséget érhetett volna el s csak az egyetemi tanárok, polgárok és a kormány állandó és czél szerű működése adhatja meg a reményt, hogy a kezdet nehézségei legyőzve, a szükségesletek bár részben kielégítve s így a szellemi czél megközelítve lehessen.

Az egyetemi tanárok működése nem teheti egy rövid hírlapi czikk bírálati tárgyát s különben is a nagy részt fiatal erőkből álló tanári karnak hosszabb időre van szüksége, hogy a szellemi munka terén nagyobb eredményeket mutathasson föl.

Indirect títton azonban maga e szellemi munka is megközelítőleg bírálat alá vehető azon statisztikai számadatok útján, melyek az egyetem népességi viszonyait tüntetik fel s e számadatok annál érdekesebb tanúságot szolgáltatnak számunkra, mivel az egyetem két facultásának — három éves — első ciklusa most tellett le s így a működés első láncszeme mint bevezetett egész áll előttünk.

Nézzük hát e számadatokat.

Az 1872/2-dik első tanév első fele a jogi karban 173, az orvosiban 27, a bölcsészetiiben 21 és a természettudományiban 32 — s így összesen 253 hallgatóval indult meg (234 rendes és 19 rendkívüli), kikhez a gyógyszerészet, sebeszet és szülészet 16 hallgatóját adva, a kezdetbeli létszám tett összesen 269-et. A következő semesterek adatai felsorolásában ugyanazt a tételrendet követve, a számok így következnek: 1872/3 második felében 158 + 28 + 16 + 25 = 228 (221 r. h. és 7 rk. h.) és 50 gyógyszerész sat. összes létszám 278. Az 1873/4 tanév első felében: 144 + 46 + 43 + 52 = 295 és gyógyszerész, stb. 16, összesen 311; a második felében: 145 + 41 + 39 + 46 = 271 (253 r. h. 18 rk. h.) és gyógyszerész sat. 67, összesen 338. Az 1874/5-dik év első felében: 170 + 51 + 55 + 66 = 342 (316 r. h. 26 rk. h.) és gyógyszerész stb. 27, összesen 369; második felében: 163 + 48 + 52 + 64 = 327 (301 r. h. 19 rk. h.) és gyógyszerész stb. 90, összesen 417. Végül az idei félévre beíratta magát a ministerium közzétett hibás adataitól el-

térőleg) jogász 181, orvos 63, bölcsész 66, természettudományi hallgató 66, összesen 376 (336 r. h. 40 rk. h.) gyógyszerész stb. 30, a jelenlegi összes létszám tehát 406. (Más karbeli hallgató bölcsészeti előadásokat hallgatott e 7 félévben 37, 23; 79, 43; 64, 98 és 76.)

Im tehát, míg e hét félév népességi viszonyai folyton öröndetes fokozódást mutatnak, addig az első és 7-dik félév számai közt (253 a 406-hoz) több, mint 60 százaléki emelkedés van. Es a mi különösen is öröndetes, az, hogy az egyes karok nem arányosan népeselek, hanem míg a jogi kar népessége a 7-dik félévben is majdnem az maradt, minő az elsőben volt: 1872-ben 173, 1875-ben 181; addig az orvosi ugyanez idő alatt 27-ről 63-ra, a bölcsészeti 21-ről 66-ra s a természettudományi 32-ről 66-ra emelkedett, e három kar szaporodása egyen egyen felülmúlva a 100 százalékot s így talán kezdünk már kevésbé pórkedő néplenni.

Az egyetem bölcsészeti és természettudományi karával, mint tudjuk közep-tanodai tanárképződe is áll kapcsolatban, hivatala léve az országgrész közep-tanodáit szakszerűen képzett tanárokkal látni el s ezáltal a legkiválóbb fontosságra tarthatván igényt az egyetem történetében, működésének megítélésében s abban a figyelemben, melyben az állam ez egyetemet részletelni kívánja. A tanárképződe népességi viszonyai tehát szintén és pedig kiváló mértékben fontosak akkor, midőn egyetemünk eddigi működését kívánjuk megílelni. Számlált pedig a tanárképződe 1872—3 nyári félévben (csak akkor nyílt meg) 20 pályázat alapján vagy állami ösztöndíjra fölvett tagot és 15 vendég hallgatót, összesen 35; 1873—4 téli félévben 22 rendes, rendkívüli és ösztöndíjas tagot s 27 vendég-hallgatót, összesen 49; nyári félévben 44 rendes, rendkívüli és ösztöndíjas tagot s 10 vendég-hallgatót, összesen 54; 1874—5 első félévben 48 rendes, rk. és ösztöndíjas tagot s 19 vendég-hallgatót összesen 67; a második félévben 42 r. rk. és ö. d. tagot s 20 v. hallgatót, összesen 62 — a két félévben összesen 72 tagot — míg végre az idei létszám ma (még nem végleges lezárá): ösztöndíjas tag van 20, ösztöndíj nélküli 24, az előkészítő évről fölvett 22 és vendég-hallgató 12, összesen 78. Az első év hallgatóinak száma (35) tehát a 7-ik félév állásával (78) összehasonlítva majdnem 123 százalék emelkedést mutat.

Az elnök ur rögtön megállítá kocsiját s rákiáltott a vezetőre.

— Történt valami a városban?

Igen is, kérem alásan. A Rejtélyi ur házából egy örült nő szabadult ki. Ajtókat, ablakokat összenézett, a két család sulyosan megsebesít s mint a villám, elnyargalt a városból. Épen ötlet ildozták most.

Az elnök ur megrendülve kiáltott fel:

— A szegény Margit!

— Margit kisasszony ott fekszik kérem alásan a nagyságos polgármester uránál ájultan.

— Tehát az a nő ki volt?

— Azt senki sem ismeri, senki sem látta soha.

— A „Havas rózsát” kiáltott fel az elnök s kocsijával közbe cserdített a lovaknak.

Nemsokára háza előtt állt meg s gyorsan rohant fel a lépcsőn.

Rejtélyi Margit ott feküdt a nappali szoba pamlagján, halványan, hunyt szemekkel, mozdulatlanul.

A házasszony és kisasszonyai lelkiismeretesen buzgókodtak a lányka életrehozása körül, míg Árpád a pamlag előtt térdelve, forró csókokkal halmazta el a lecsúszó kis fehér kezecskéit.

Az elnök urnak, bár égett a tudvágytól, volt anyai tapintata, hogy e perczben ne rohanta meg fiát kérdésökökkel. Hanem mikor végre az elalott lányka fölnyitá szemét s aztán a kimerültség után ádító álomba merült: akkor csakugyan elfogta s ájt.

Igaz, e számok nem az ezerekben járnak, mint egy némely nagy egyetem népességi adatai; de ne feledjük, hogy a külföldön négy egyetem van, melynek hallgatói száma a miénk alatt áll; hogy egyetemünk még csak 3 éves multtal bír; hogy — peccabatur intra muros et extra; hogy a könyvtár, tanszergyűjtemények, klinikák kezdetleges állapota nem igen alkalmas arra, hogy a hallgatóságra felelőleg nagy vonzerőt gyakoroljon; hogy egy jó hírnevét csak most építő egyetemről van szó; hogy a miniszter segédeszközökben legszegényebb orvosi facultást a maga részéről is gyöngítette az által, hogy a tanítást — több tanárnak a budapesti egyetemhez való áthelyezése által — meg-megszakította, s gondoljuk még azt is, hogy magára a tanítás sikerére sem öhajlandó a hallgatók oly nagymértű összerolódása, a mi — már csak a helyiségek hiában is — majdnem lehetetlenné tenné az előadások pontos látogatását (lásd a budapesti példákat) s még inkább a vizsgálatok oly szigorú keresztülvitelét, minőre a miniszter csak nemrég utasította az egyetemetek.

Az egyetem virágzásának harmadik tényezője a kormány és törvényhozás. Távol legyen tőlünk, hogy e két oly fontos tényezőnek leczkét kívánjunk adni. Mi csak egyszerűen hivatkozunk a fennebbi tényezőkre — s épen most midőn a közoktatási költségvetés maholnap tárgyalás alá kerül.

A kormány, a költségvetés általános vitái közben érdemet csinált abból, hogy míg mindenképpen a takarékoság legelső határaig ment el, addig a közoktatásügy terén reduciokat nem tőn.

Hogy a budapesti — különben is gazdag multtal és bőv segéd-eszközökkel rendelkező — egyetemre nézve nem tőn: azt látjuk és tapasztaljuk. Hogy a kolozsvári nézve nem tette: azt a belügyekbe jobban beavatottak mondhatnák meg. Annit látunk, hogy minden rectori léleppő és székfoglaló beszéd csak úgy dúsalkodik azon adatok felsorolásában, melyek egyetemünknek épen pénzügyi tekintetek okán fenforgó hiányait tüntetik föl.

Mi feleltünk sokat nem — csak épen a méltányosság kielégítését kívánjuk s tekintetbe vételeit annak, hogy e még csak most alapuló intézmény a folytonos befektetéseket nem nélkülözheti.

Ezt ajánljuk a miniszter, s törvényhozás s legkiváló városunk két képviselőjének figyelmébe!

— No Árpád, most már talán csak fel fogsz minket világoztatni?

— Igen, Árpád, beszélj! rohanták meg a mama és a leánykák is.

És az ifjú következőleg kezdett beszélni:

— V. aranyos és jó

Árpád vallomása.

„Hat évvel ezelőtt ismerkedtünk meg egymással. Csaknem gyermekek voltunk még, mindkettőnk megilleték azok a gyermek-estélyek, melyeknek első találkozásunkat köszönhetők. Szerettük egymást, bár sohasem beszélünk érzelmeinkről. Olyan volt szerelmünk, mint a madárkáké: öntudatlan, vidám, boldog, vallomástalan. Minden bucsuzás alkalmával elszomorodtunk s minden közelgő estély a viszontlátás örömevel töltö el szívünket.

Egyszer a lányka kezdett elmaradni özszejöveteleinkről, anyja sulyos betegségbe esett. Talán senki sem reménykedett hitebben a szegény nő felgyógyulásáért, mint én, hogy ismét vissza legyen adva nekem az én Margitom. Hanem hasztalan reménykedtem. Az újabb viszontlátást csak az a szomorú percz hozta meg, mikor Rejtélyi Gáspárné kivittük a betegszobából önválasztotta nyughelyére: a kert szomorú füzei alá.

A temetési vendégek mind eltávoztak már s én is épen vissza akartam vonulni, midőn Mártha asszonyt, a házigondviselőnőt láttam egy lugasból felém integetni. Csodálkozva közeledtem felé s ő suttogva szót hozám:

— Maradjon itt e helyen. Kisasszonyom beszélni akar önnel. E szavakkal magamra hagyott.

Még föl sem ócsudtam boldog meglepeté-

semből s már előttem állt Margit fekete ruhájával, fehér arccal, kisírt szemével s kezét nyújtá felém. Egészen ki volt kelve képből, az irtózatnak, a borzadálynak oly valami kifejezése lebegett rajta, mi egészen megzavart s alig tudtam egy néhány vigasztaló szöcskát behegni.

— A lányka erősen megszorította kezemet s villámlo szemekkel szolt: — „Hagyd el édes Árpád, ne vigasztaljon. Anyámnak meg kellett halnia, mert (és itt hangja suttogóvá lőn s szorított csaknem arcomra rejté) mert — — — — — megölték őt!”

— Az istenért, Margit, kiáltók rémülten, mit beszél kegyed?

— Pszt! Hallgassa meg ön, a mit mondanai fogok, — szolt a leányka s mintán körülnézett, ha valóban egyedül vagynának, követtezőket beszélt el:

— Egy nappal szegény jó anyám halála előtt, hosszas rimáncokaimra nekem is meg lőn engedve, hogy egész éjjel égyáral virasztassak. Nagyanyám és az ápolónő pár órai alvás végett visszavonultak s csak én voltam egyedül a szomorú teremben. Minden örökdésem dacára engem is kezdett az álom elnyomni s csaknem elszenderültem már, midőn Rejtélyi ur lépett nesztelenül a szobába.

— (Hat év óta nem mondta ki Margit) azt a szót, hogy: „Átjártam.”

(Folytatása következik.)

vényszekre szükség, nincs Horvátországban sem. — Széll Kálmán pénzügyminiszter utal arra, hogy a polgári bíróságok, a melyek Magyarországon ez ügyeket intézik, Horvátországban autonóm közegek, s így a vitás adókérdések ügyét a magyar kormány nem bízhatja rájuk. — Az előirányzat erre megszünteti. — Az állandó kataszternél is törlési indítvánnyal lép fel Simonyi Ernő, a ház azonban megszünteti az előirányzatot.

A pénzügyminiszteri tárcza fedezeti részénél a föld- és házadó előirányzatai nélkül megszünteti. — A kereset-nilvános számadási-vállalati s tőkekamatadónál a ház a pénzügyi bizottság előirányzatát elfogadta.

A késedelmi kamatok az előirányzat szerint elfogadtatnak.

Az adóhátrálékoknál gr. Zichy N. elismeri ugyan, hogy az adóhátrálékokat teljesen be kell fizetni, de mert realis budgetet ohajt, nem pótolhatja az adóhátrálékokból 4 millió előirányzatát s annak törlesztését indítványozza. Széll miniszter nem tartja jogosultnak, hogy midőn adóemeléssel állunk elő, az adóhátrálékokból semmi se vétsék fel. Nincs kizárva ugyan a lehetőség, hogy rossz viszonyok közt kevesebb foly be az előirányzatnál, de az adókezelési új törvény kétségkívül igen jó hatással leend ez irányban is, minél fogva kéri az előirányzat megszüntetését. Helfy az adóhátrálékosok névsorának közzétételét sürgeti; ha tudná, hogy kis összegekben állnak a hátrálékok, leghelyesebb volna azokat egyszerűen odaajándékozni; de nem indítványozza ezt, mert alapos gyanu van, hogy a nagyobb adózók szerepelnek a hátrálékok közt, azonban az alkotandó új törvénytől nem várhat már a jövő év folytán eredményt s ennél fogva megszünteti meg ezen előirányzatot. Vidovics megjegyzi, hogy a nagyobb adóhátrálékok már be vannak hajtva; az előirányzatot nem szavazza meg. Madarász azért nem járul megszüntetéséhez, hogy megmaradjanak a hátrálékok addig, míg elértük az ország független államiságát. Ő is sürgeti az 1000 frton felüli hátrálékosok kimutatását. A ház megszünteti az előirányzatot.

A fogyasztási adóknál 6.150.000 frt Kállay B. a szeszdó előirányzatát pusztán a jó szilva s tengeri-termés folytán nem tartja még eléggé indokoltnak s 150.000 frttal leszállítatni indítványozza. Széll miniszter előadja, hogy a praeminare megfelel az 1874-iki eredményeknek s azóta e tekintetben még javultak az állapotok. A ház elfogadta a pénzügyi bizottság előirányzatát. A boradónál Szallay J. ohajtotta volna külön kimutatva látni, mennyi adó jön be a valódi, s mennyi agyártott borokból. A ház megszünteti az előirányzatot.

A söradónál Széll miniszter a számadási eredmények folytán 100.000, a czukoradónál is ugyanannyi leszállítást kénytelen javaslatba hozni. Ezen adónemek tárgyalásának folytatása holnapra halasztatván, az ülés véget ért.

— **A vámszerződés** felmondása tárgyában a „Hon” a következő fontos közleményt hozza; Chlumetzky Budapestén járása az angol pótegyezményről volt összeköttetésben,

## Képek

az állatok lelki életéből.

(Folytatás.)

Egy uri embernek volt egyszer egy szép, szelíd, barátságos újfundlandi kutyája. Szomszédságában mindkét felől körülbelül egy mérföldnyire két hatalmas kutya volt, mindkettő jóval mogorvább, mint az újfundlandi; egyik egy nagy mézárós-kutya, másik (a malomban) egy bulldog. E kutyák közül mindenik ura környezetében mesteri szerepet vitt a többi állatok felett, mind-hárman arisztokratikus modorban büszkék és csatározók valának, nem könnyen váltak el egymástól verekedés nélkül. Az újfundlandi némelykor házi szolgálatokat is tett, pl. minden nap egy mérföldnyitávolból kényeret hordott a házhoz. Illető faluban számtalan hasznavehetetlen s a mellett mégis marakodó kutya tartózkodott, melyeket azonban az újfundlandi számba se vett. Egy napon azonban piszkosan s szétrongyolt fülekkel ment haza, ama kutyák tömegesen támadták meg őt s mivel csakis helyzetére s kötelességére volt figyelemmel, egyáltalán nem tudta védelmezni magát. Annélkül, hogy — mint rendesen — visszatérte alkalmával a számára való falatoknak neki állott volna s azután megpihent volna, — gyorsan letette a kényeret s egyenesen amaz irányban vevé siető utját, mely felől a mézárós-kutya lakott. A bőlő emberek a kutyájakkal való szokatlan konverzáció végéig néztek s azt is, hogy mindkét kutya a malom felé vette utját. Rövid ott tartózkodás után a bulldog is hozzájuk csatlakozott s mindhárman az illető falunak tartának, de mindazonáltal nem az egyenes vonalban, mely az újfundlandi

illetőleg azzal, vajjon az osztrák kormány minő választ adjon arra a kérdésre, hogy azon egyezmény fel fog-e mondani vagy nem.

A magyar kormány — mint értesülünk — erre nézve kijelenté, hogy nincs ellene ama szerződés felmondásának, mert maga is tart egyet-mást módosítandónak azon; de azt — ha értesülünk alapos — kereken kijelenté, hogy a textil iparcikkjeivel szemben minden vámmelést elannyira perhorreskál, hogy e részben minden emelési szándokot elégségesnek tart a magyar és osztrák kereskedelmi és vámszerződés felmondására. E kijelentés távirati uton, e hó 19-én történt.

Erre következett Chlumetzky Budapestre érkezése, s az alkudozások, melyek azonban elannyira nem vezettek eredményre, hogy e perczben — forrás szerint — bizton várható, hogy az osztrák kormány holnapi válaszában az ismert vámmügyi interpellációra tudatja, hogy ő felmondandónak tartja az angol pótszerződést, s fölemelendőknek az abban precizizott vámtételeket. Ezzel szemben az osztrák kormánynak már tudtára van az, hogy a magyar kormány az osztrák és magyar kereskedelmi és vámszerződést 1876. december 1-től 1877. december 1-re felmondottnak tekinti.

## Kolozsvár, 1875. nov. 27.

(B-n.) A mint bizonyosan olvasóink is értesülve vannak, az erdélyi képviselők f. hó 23-án külön értekezletet tartottak, melyen a Romániával kötendő szerződés, birtokviszonyaink rendezése és a hitel könnyítésének kérdéseit vitatták meg egymás közt.

Mind a három kérdés oly nagy fontosságu s annyira közérdekel, hogy mindnyájunkat, hogy teljeseen indokolva látjuk képviselőink felépését. Nem azért mintha barátjai volnánk annak, hogy az erdélyi képviselők külön clubbot, vagy testületet alakítsanak, de mert úgy hiszünk, hogy képviselőink kötelességüket teljesítik, ha látva azon tájékozatlanságot, mely az erdélyi viszonyokra nézve egy kormány, mint képviselői körökben mutatkozott elejétől fogva, oda törekednek, hogy maga idejében és kellően megismertetve az illetőkkel specias viszonyait, ne legyünk a többség előtt „terra incognita.”

A Romániával kötendő vámszerződést illetőleg, az említett értekezleten többen hangsúlyozták, miszerint a gabona-vám eltörölése által földmivelési érdekeink lesznek kockáztatva, míg mások a szerződésben oly előnyöket láttak megállapítva kereskedelmünk és iparunk érdekében, melyek által az egyfelől netalán szenvedendő kár, bővön kárpótlást lesz.

Nézetünk szerint egészen másként állott a dolog a gabona-kereskedéssel régebben, a midőn közlekedési eszközünk — mondhatni — nem léteztek s egészen másként van most. — Akkor a gazda, ha pénzzé akarta tenni eladó gabonáját, heti vásárról heti vásárra kellett járnia, s akkor is alig birta értékesíteni; míg ma, különösen a vasút közlekedésén fekvő helyeken, a heti vásárokon a gabona-üzlet folyvást emelkedőben van.

Nem vonjuk kétségbe sem azt, hogy a talaj, sem azt, hogy az éghajlat nem kedvezőbb Romániában, de merjük állítani, hogy okszerű gazdaság folytatása mellett, t. i. a gabona- és takarmány-fajok helyes és viszonyaink

gazdájá háza előtt vezetett el, hanem egy kis félreeső ösvényen. Nagy haraggal keresztül-kasul jártak a falut s az alsó nép kutyáit összevissza marták, melyeket csak fogukra kaptak. Aztán megtisztogatták magukat egy árokban s mindenik urához tért vissza. — De azért, valahányszor később összetalálkoztak, mindannyiszor ép oly harcziás lábon állottak egymással, mint e tény előtt. Azonban vannak esetek, midőn egy momentum, pillanatnyi szolgálat tartós bizalmi viszonyt, vagy legalább is barátságosabb érzelmeket kelt fel s idéz elő. Donaghadee-ban volt egy újfundlandi s egy mézárós-kutya; magában véve s magára mindkettő elég derék volt, de egymással minden ossztalálkozás alkalmával örökös harcot vívtak. Egy napon hosszú, heves dühösködés után mindkettő egy kendercomag tetejéről a tengerbe esett. A part hosszú és meredek vala, nagy messze kellett uszniok. Mindkettő saját javára azon igyekezett, hogy a partot mennél szorgosabban elérhesse. Az újfundlandinak ez könnyen is sikerült; szárazra jutott s bundájából kirázta a vizet. Így nézte a mézárós kutyát, melynek ereje már kimerült s fuladozni kezdett. Nemes érzéttől indítva birtelen ujjalag vissza ugrott a tengerbe, a mézárós kutyát nyakszijánál fogva megragadta s szárazra vitte. Ezzel a közönetnek valóban meglepő jelene következett. E percztől többé a két kutya nem veszekedett, hanem folytonosan együtt volt s midőn az újfundlandi később egy kövel rakott szekér szétzúgta, a másik jó ideig vigasztalhatatlan vala. Ime a részvétel, szánalom, kegyelet, háládatosság — gyűlölet és szeretet megragadó képei.

(Folytatása következik.)

hoz alkalmazott megválasztása által, kiállhatók a versenyt, mintán a világ-piacához közelebb esünk.

Az is felhozott, miszerint a gabona előállításának nálunk többé kerül, mint Romániában, mert a napszám drágább.

Erről határozottan csak akkor mondanánk vélekedést, ha teljesleg hiteles adatokkal bírnánk. Azonban csodálunk kell, hogy ha ez csakugyan így van, miért keresi fel a székegy nép az olcsóbb napszámot Romániában, ha itthon jobban lenne fíradása megjutalmazva.

A szabad gabona-kereskedés mellett szól az is, hogy az erdélyi részek lakosainak egy tekintélyes része nem termelő, hanem consumens s ezeket a gabona-vám, különösen szűk termései években, szerfelett sújtják.

Mind ezekből kiindulva, mi azt hiszük, hogy nem volna helyes olyasmizhez ragaszkodnunk, mi napról-napra tarthatlanabbá válik, mint a gabona-vám, hanem e helyett iparunk és kereskedelmünk emelése által szaporítsuk belfogyasztásunkat s vonjunk magunkhoz a keleti pénzforgalomból a mennyit csak lehet.

Az ipar és kereskedelem nálunk fejlettebb mint Romániában, a külföldi, különösen csekélyebb iparcikkiek a távolság miatt nem állhatnák ki velünk a versenyt.

Ha már a Romániával kötendő vámszerződés ily irányban kötetlik meg, mi nem hiszük, hogy kárunkra válna.

A más két tárgyra nézve, melyek a fentnevezett értekezleten előfordultak, t. i. a birtok-rendezés és hitel könnyebítésének kérdése, miután ezekre nézve csupán egy bizottmány nevezetett ki s eszmecserre mondhatni nem folyt, csak később mondhatjuk el mi is nézetainkat.

Annyit azonban merünk állítani, hogy valamaddig birtokviszonyaink véglegesen rendezve nem lesznek s valamaddig a gazda olcsó pénzhez nem jut, mindaddig a legsilányabb keresetmód lesz az apróbb gazdáké.

## Nagy-Szeben, nov. 26.

A szász egyetem néhány napig nem foglalkozott nyilvános üléssre, miután a különféle bizottságok előbb le kell hogy tárgyalják saját kebelökben a hozzájuk utasított anyagot.

Az erdélyi luth. egyház egye itteni hivatalos lapja minden áron igyekszik bebizonyítani létele politikai szükségességét és mert a szász ispán elnöki megnyitójában egy árva szóval sem érintette a szász egyetem körén kívül eső politikai kérdéseket, e megnyitót még a kinyomtatásra sem tartotta érdemesnek, hanem neki bicsakodva azt kiáltja, hogy a comes megnyitó beszéde már csak azért sem „praejudicial” az egyetem politikai jogkörének. Látszik ebből is, hogy épen a gyógyíthatatlannak eszelősködésében is van rendszér és — methodus!

A higgadtabb eszű szász férfiak az említett rendszeres félrebeszélés daczára is lassanként már kibékülnek a „nem akarásnak nyögés a vége” példabeszéd gyakorlati oldalával, úgy elmélkedvén, hogy ha az egymástól 53 $\frac{1}{2}$  mérföldnyire fekvő Besztercze és Brassó már nem képezhetnek Nagy-Szebennel egy összmunicipiumot, vagyis: ha az ök eszűkjárása szerint a királyföld szétválása (Zerreiung) el van határozva; akkor legalább Besztercze és Brassó legyenek az ország szélein alkotandó új törvényhatóságok székhelyei.

Beszterczét illetőleg, már fekvésénél fogva igazságosnak lehet elfogadni e kívánság lényegét.

Említett higgadt eszjárású szászok elég helyesen úgy okoskodnak: a kikülföldiegyei 13 szász falu, Szász-Régen szászok, a Doboka és Kolozsmegyékben elszórt némely faluk szász lakossága, a fogarasi, kolozsvári szász gyarmatok, nem tagjai az egyetem által (képzetiileg) képviselt Tageblatts összmunicipiumnak és lám! az universitás védszárnyai nélkül is a magyarizáló magyarok és romanizáló románok között mégsem vetkőztek ki németességükből; a mely összeköttetés (universitás nélkül) nemzetiségeket biztosít, az bizonyára a beszterczeieké és a brassóiaké is fogja biztosítani; ezen összeköttetés pedig az egyházmegei kapeson alapszik; a szászok nemzeti és egyházi biztositása az egyházi autonómiában rejlik, nem pedig holmi politikailag hőbortokodó universitás országgyűlésdiskeedésében.

A kiengsztelhetetlen szász vaticanbeli párt, mely politikai téren is absolut hatalommal akar uralkodni, ily józan ellenvetésről hallani sem akar és érvek hiányában lankadozó hivat ellenséges kitartásra azzal serkenti, hogy az 1867-ik kiegyezés tartama lejáráására, a vámtérület és bank kérdései megoldásánál előforduló nehézségekre, főleg pedig Magyarország pénzügyi zavarára és önállósága közel (mert részéről nagyon is ohajtott) megszűnésére rámutat.

És mikor ezen kimondhatatlan bukkás (így okoskodnak ök) bekövetkezik a szászok arra hivatkozhatik majd, hogy két elfajult fia (Wächter és Fabritius) kivételével az egész szász nemzet zöme kiállva tiltakozott

a — dualisticus rendszer veszélyes volta ellen.

Ha ez nem segít, sokat mondó szemhunyoritással megsgújják, hogy Bécsből ilyen megamolyan biztos hír érkezett; ott van p. o. Helfert báró legújabb röpirata és a bécsi lapok kurjongatásai. A jámbor szászoknak csakugy szédeleg bele a feje, ha ilyen magas politikával meggyőzik és utóvégre is elhiszi, hogy a szász nemzet okvetlenül elpusztul a föld színéről, ha neki nem adnak oly politikai universitást, mely úgy tánczol a hogy dr. Teutsch s az ő Agitationscomitéje tujjja.

## Magyar lapok szemléje.

Az „Ellenőr” szerint a magyar kormány megtett a vámmügyi alkudozásokban mindent, a mit egy jó szomszéd és szövetséges megtehet. Eddigélé túrtünk, hallgattunk. Az osztrák kormány megtalálta a mit a védvámok mozgalmak legyegetésével keresett; a felidézett szellemek a nyakára nőttek. A válság meg van. Az angol kereskedelmi pótszerződés lett az összetűzés pontjává, melyet nem Magyarország keresett, nem Ausztria került. A magyar kormány nov. 15-én e tárgyban átiratot intézett Bécsbe s az erre adott osztrák válasz oly állapotba juttatta a kérdést, hogy a magyar kormány képtelen volt kijelenteni, hogy az esetben, ha az osztrák kormány az angol vámszerződést felmondja, tekintse egyszerűen a magyar-osztrák vámszövetséget is felmondandónak. Ez a helyzet. S a váms- és kereskedelmi szerződés december 17-től kezdve a felmondás állapotába jut. Ennek annyi pozitív haszna van, hogy Bécsnek értésére van adva, miszerint Magyarországra nézve elvesztette hatalmát a megpuhítás theoriája s hogy a lehetőség határára jut, melyet vitális érdekeink jelölnek ki, ép úgy nem megyünk egy tapodtat sem, a milyen készen vagyunk azon innen mindent megtenni, a mi jó szomszédok és szövetségesek között méltányos.

A „Hon” nem mondja azt, hogy a közgazgatási bizottságról szóló törvényjavaslat, minden részletében tökéletes má, sőt többször hangsúlyozta, hogy a városi tanácsokkal és községekkel való viszonyát a bizottságnak, ennek tulterheltségének megakadályozása és a végrehajtás gyorsasága érdekében szabályozni kell. De ezt, ha a törvény nem teszi, meg lehet tenni rendelettel, az élet követelményei szerint. Azért egyáltalán nem osztja azon recriminációkat, melyekkel egyfelől a városok, élőkön a fővárossal és másfelől az ugynevezett jogászok a javaslat ellen kikelnek.

A „Pesti Napló” azon véleményben van, hogy ha a város jövedelme s vagyona csakugyan, mint az „Ellenőr” felteszi, a közgazgatási bizottság kezére adatik és meg van a város atyáiban és főbb tisztviselőiben a sósorsági kedvezésre való hajlam, akkor ez a bizottság, az a felelősség nélküli és ellenőrizhetlen szűkebb testület, lesz csak igazán a corruptionnak buja melegágya. De azért, mert így vélekedik, nem mondja, hogy azon városok képviselői, melyek a közgazgatási bizottság, vagy ennek a városi vagyonra kiterjedhető illetékesége ellen föl nem irnak, a miatt hallgatnak, mert tudják, hogy azon „reform” életbeléptése folytán annál szabadabban dűskálhat a város vagyonában. Azt hiszi, hogy csak még néhány ily czikk kell, milyent az „Ellenőr” közölt s a legbecsületesebb emberek arczába kergeti a vért és szabadsámat ad a corruptionnak.

A „Kelet Népe” arról értesül, hogy br. Simonyi Lajos kereskedelmi miniszter lemondását már beadta. Az okok iránt különböző versiók keringnek s e versióknak akármelyike volna a leghitelesebb és akár kiengyelíthető lesz a válság, akár nem; akár visszaveszi Simonyi lemondását, akár nem: annyi bizonyos, hogy a különböző versiók valamennyien össze futnak egy pontban s hogy a válság felmerülését igen természetes következménynek tekinteti az, a ki ezt az állapotot figyelmére méltatja. Kereskedelmi politikát improvizálni nem lehet, azért sürgette ő mindig a tervszerű eljárást s súlyt fektetett a világos kormányzati programra. De ha a felmerült válság személyeségre vezetne is, az új egyen megfelelően-e földadatának rendszeresére nélkül? Ez a kérdés. És — szerinte — világos reá a felelet, hogy nem.

## KÜLFÖLD.

Kolozsvár, 1875. nov. 27.

A montengróiak mind fenyegetőbb állást kezdenek elfoglalni a törökökkel szemben. Most ugyanis 6000 montengrói 12 hegyi ágyuval a grahovi völgyben van összpontosítva és az céljuk, hogy közbelépjenek a törökök és felkelők közt vívandó csata alkalmával, természetesen az utóbbiak javára. A porta, mint másfelől hírlík, képtelen volt e miatt panaszt emelni a hatalmának.

Anglia mindinkább kezd érdeklődni a keleti ügyek iránt, ezt nemcsak az angol sajtó hangja mutatja, hanem azon körülmény is,

hogy Elliot, konstantinápolyi a követ, állásáról hír szerint haza hivat, azért-e, hogy más követnek adjon helyet, va, hogy kormányának személyesen referáljon a keleti politikai constellációról és külön instrukciókat kapjon, még most nem tudhatni, de elég, ha Anglia mind jobban kezd mozgolódni keleten.

A nevetéses önteltség, melynek eddig számos tanujelét vette a válság, Don Carlos részéről, most ismét szaporodik úgyel; ugyan is hivatalos lapja, a „Cuartel Fu” azt írja, hogy Don Carlos az által, hogy gyverszinetet ajánlott Alfonznak, megemelte Cubát és Spanyolország becsületét, mert nihelyt egyverszinetet ajánlott, az amegai Egyesült Államok megváltoztatták magu arátást. Hogy ne változtatták volna meg? Mir egy oly nagy hatalom, mint Carlos, oly fenyegetőleg ir, mint Carlos, egy privát levélben, egyoly törpe semiség ellen, mint Amerika, naon természetes, hogy nem volt mit tenni nst, mint meghunyszakodni. Mihelyt Ameritban olvasták Carlos levelét, rögtön bevontak minden vitorlát, sőt megtörtént, mert mielő meg Carlos levele megjelent, Amerika részről történtek nyilatkozatok, melyek szerint kilásba helyeztetett, hogy még sem fog háboru kerülni a dolog Cuba miatt — ugy kel lenni, hogy Amerikában már jó előre neszé retették Carlos fenyegető levelének s hogy tat ne kelljen huzni egy ily hatalmas ellenfél, meglassultak a félelem miatt. Már hiába ezt csak az teheti, a ki oly hatalmas, mint III. Carlos.

## BELFÖLD.

Cs.-Szerecs, nov. 22. 1875.

(Felsőbb leányiskola megnyitása. Művelő társulat.)

Tisztelt szerkesztő ur!

A csiki rendes levelezők, ugy látszik, nem eléggé rendesek, mert kétáron hónapban alig keresik fel egyszer a lszkerkesztőségeket. Legyen szabad azért nem — mint nem rendes levelezőnek — becs lapjában egy kis tért kőni, hogy elhallgattott közművelődésünk újabb vívmányait s nevezetesen társadalmi mozgalmainkat, a t. olvaközönőség tudomására hozzassam.

Mi, itt, a székegyföld legközelebbi vidékén annyira elszigetelve élünk, misrint legközelebbi szomszédaink is csak hírlapj után tudhatnag rólnak valamit s viszont mi is öröklük. Pedig alig van a két testvérháza helység, hol ne érdeklődnének irántunk szivesen ne olvasnának rólunk. Különösen nag körben kiszármazott székegy-testvéreinknek zserűnk legnagyobb örömet, ha törekvésük s javult helyzetünkről öket koronként éesítjük. Egy nagy öröm részvételére hívom felehet ezuttal is az irántunk érdekelk viseltető ebleket, midőn szerencsés vagyok tudatni, egy a régen tervezett „felső leányiskola” Cs.-Szerecsben megnyitott.

Ennél üdvösebb, a nép jólé emelésére kibátóbb intézkedést nem tehetett volna a székegy törvényhatósága. Egy boldcabb kornak, egy szebb jövőnek plántált látjuk iskola által népünk szívbe ültetve, melyha elegendő táplálék, kellő gondoskodás és polásban részesül, meg fogja teremni lakóssáink számára a leghasznosabb és legszükségesebb gyümölcsöt, t. i. közműveltségünk fejlesztését s ennek ezrefőle következményeit. Ez zomban csak az első lépés, a messze távolba levő czél megközelítésére. Sok, igen sok áozat s még több hazaifas ügybuzgalomtól vár megszűrlárladulást s egykori felvirágozhatását most még csirájában levő intézet.

Bár megérténék, bárcsak látnák székegy atyáinkiai a leánynevelésnek gető szükségességét! Bár minél többen jdenék — különösen a jobb módú gazda sléki — leánygyermeküket ide! Így talán övel ki lehetne irtani azon fattyuhajások, melyek erőteljes székegyfajunk családáin havovább annál inkább kisarjznak. Érttem azeredeti szókások, egyszerű visélet, régi erlles s több offélának mindinkább leveteközösés az ezek helyébe lépett divatmajmlásnak nevetéses, ferde irányát.

Levelemben csak az egyszeres tudósítás keretén belül akarván maradni, em czéлом ezuttal a leánynevelés fontosságát annak a családi életre, valamint közvetv a székre, mint nagy közöscsaládra nézve, elentékony szükségét fejtegettem, azért röviden ak annyit jegyzek e tényről még meg, hogy felső leányiskola vezetésével, a kolozsvári unitonóképezde egykori jeles tanitványa, Kőendi Róza k. a. van megbizva.

Örömmel jelezhetem továbbá t is, hogy városunkban a gazd. felsőnépiskola gyakorlati osztályának növendékei, az intézet sinosan és czélszerűen berendezett helyiségéb beszállsoltattak, a jelen iskolai év elejé E körülmeny a tanuló, szülők s a czérlázve egyaránt előnyös.

Végül megemlítem, miszerint „műkelvelő társulat” — melynek megakulásáról megemlékeztek volt a lapok — özelebből megkezdí előadásait. A társulat nőgjai közül



